

ENERGIERECHT IN BELGIË EN VLAANDEREN 2020

ENERGIERECHT IN BELGIË
EN VLAANDEREN 2020

Frederik VANDENDRIESSCHE (ed.)

Pieterjan CLAEYS

Cedric DEGREEF

Thomas DERUYTTER

Wouter GELDHOF

Tinne VAN DER STRAETEN

 INTERSENTIA

Antwerpen – Cambridge

De materie werd bijgehouden tot 1 januari 2020.

Energierecht in België en Vlaanderen 2020
Frederik Vandendriessche (ed.), Pieterjan Claeys, Cedric Degreef, Thomas Deruytter, Wouter Geldhof en Tinne Van der Straeten

© 2020 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Coverafbeelding: Kris Christiaens / Alamy Stock Photo

ISBN 978-94-000-1121-2
D/2020/7849/41
NUR 823

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

INHOUD

Hoofdstuk I. Energie & energiebeleid

Frederik VANDENDRIESSCHE	1
Afdeling 1. Wat is energie?	1
Afdeling 2. Wat zijn de belangrijkste energie-eenheden?	2
Afdeling 3. Wat zijn de belangrijkste bronnen van energie?	3
3.1. Klassieke energiebronnen	3
3.2. Hernieuwbare energiebronnen	4
Afdeling 4. Uitgangspunten van het energiebeleid	6
4.1. Internationaal	6
4.2. Het energiebeleid van de Europese Unie	6
4.2.1. Algemeen	6
4.2.2. Verzekeren van de energievoorziening	8
4.2.3. De interne energiemarkt	10
4.2.4. Duurzame energievoorziening (energie-efficiëntie, decarbonisering en hernieuwbare energie)	10
4.3. Het Belgische en Vlaamse energiebeleid	13

Hoofdstuk II. De bevoegde regelgevers voor het energierecht

Frederik VANDENDRIESSCHE	15
Afdeling 1. Wat is energierecht?	15
Afdeling 2. Het internationale niveau	16
2.1. Algemeen	16
2.2. Het Internationaal Energieprogramma	16
2.3. De verdragen inzake kernenergie	17
2.4. Het Energiehandvest	18
2.5. Het Verdrag tot oprichting van de Energiegemeenschap	20
Afdeling 3. De Europese Unie	21
3.1. Algemeen	21
3.2. De bevoegdheden inzake kernenergie (EGA)	22
3.3. De bevoegdheden inzake energie (VWEU)	23
3.3.1. Artikel 194 VWEU	24
3.3.2. Overige bevoegdheidsgrondslagen voor energieregelgeving? ..	27
Afdeling 4. België	29
4.1. Algemeen	29

4.2.	De energiebevoegdheid is een gedeelde bevoegdheid tussen de federale overheid en de gewesten	29
4.3.	De federale energiebevoegdheden	31
4.3.1.	De kern van de federale energiebevoegdheden	31
4.3.1.1.	De studies over de perspectieven van energiebevoorrading	31
4.3.1.2.	De kernbrandstofcyclus	32
4.3.1.3.	De grote infrastructuren voor de stockering van energie	33
4.3.1.4.	Het vervoer van energie	33
4.3.1.5.	De productie van energie	35
4.3.1.6.	De tarieven (andere dan distributietarieven), met inbegrip van het prijsbeleid	36
4.3.1.7.	De energiebevoegdheden in de territoriale zee en de exclusieve economische zone	37
4.3.2.	De overige federale bevoegdheden relevant inzake energie	38
4.4.	De gewestelijke energiebevoegdheden	40
4.4.1.	De kern van de gewestelijke energiebevoegdheden	40
4.4.1.1.	De distributie van elektriciteit	40
4.4.1.2.	De openbare gasdistributie	41
4.4.1.3.	De aanwending van mijngas en van gas afkomstig van hoogovens	41
4.4.1.4.	De netten van warmtevoorziening op afstand	41
4.4.1.5.	De valorisatie van steenberg	42
4.4.1.6.	De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van deze die verband houden met kernenergie	42
4.4.1.7.	De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers	42
4.4.1.8.	Het rationeel energieverbruik (REG)	43
4.4.2.	De overige gewestelijke bevoegdheden relevant inzake energie	43
4.5.	De samenwerking tussen de federale overheid en de gewesten inzake energie	44
4.5.1.	Samenwerkingsverplichtingen uit de BWHI	45
4.5.1.1.	Overlegplicht	45
4.5.1.2.	Verplichte betrokkenheid	45
4.5.1.3.	Verstrekken van inlichtingen	46
4.5.1.4.	ENOVER	46
4.5.2.	Samenwerking ingevolge rechtspraak van het Grondwettelijk Hof?	47
	Afdeling 5. Beknopte bibliografie	48

Hoofdstuk III. Steenkool

Frederik VANDENDRIESSCHE	51
Afdeling 1. Algemeen	51
Afdeling 2. Ontginning van steenkool in België	52
2.1. Vergunningen vereist voor de ontginning	52
2.2. Aansprakelijkheid voor mijnschade	52
Afdeling 3. Beknopte bibliografie	52

Hoofdstuk IV. Aardolie & alternatieve brandstoffen

Frederik VANDENDRIESSCHE en Tinne VAN DER STRAETEN	53
Afdeling 1. Algemeen	53
Afdeling 2. De prospectie, de exploratie en de productie van aardolie (en meer algemeen, koolwaterstoffen)	54
2.1. Algemeen	54
2.2. Richtlijn 94/22	55
2.2.1. Algemeen	55
2.2.2. Procedures die openstaan voor alle gekwalificeerde ondernemingen en met vooraf gekende vergunnings- voorwaarden	55
2.2.3. Het vermijden van overdreven exclusieve rechten	56
2.2.4. Niet-discriminerende criteria voor het verlenen van ver- gunningen	56
2.3. Omzetting voor de mariene gebieden	56
2.4. Omzetting in het Vlaamse Gewest	57
Afdeling 3. Bevoorradingzekerheid inzake aardolie	59
3.1. Algemeen	59
3.2. Het Internationaal Energieprogramma	59
3.3. De EU-maatregelen met betrekking tot minimumvoorraden	61
3.4. Belgische implementatie van de IEA- en EU-verplichtingen inzake het aanhouden van minimumstocks	62
Afdeling 4. De prijsbeheersing en sociale maatregelen	63
4.1. Programmaovereenkomst	64
4.2. Sociale verwarmingstoelage en sociaal stookoliefonds	64
4.3. Regeling gespreide betaling	65
Afdeling 5. Alternatieve en biobrandstoffen	66
5.1. Alternatieve brandstoffen	66
5.2. Biobrandstoffen	68
5.2.1. Biobrandstoffen en “duurzame” biobrandstoffen	68
5.2.2. Productnormen voor benzine en diesel voor auto’s / maximumpercentage van biobrandstoffen hierin	70
5.2.3. De bijmengplicht voor duurzame biobrandstoffen	70

Afdeling 6. Toezicht	72
Afdeling 7. Beknopte bibliografie	73
Hoofdstuk V. Elektriciteit	
Cedric DEGREEF, Pieterjan CLAEYS en Tinne VAN DER STRAETEN	75
Afdeling 1. Inleiding	75
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving	77
2.1. Het Europese regelgevende kader	78
2.2. Het federale regelgevende kader	80
2.3. Het Vlaamse regelgevende kader	83
Afdeling 3. De productie van elektriciteit	83
3.1. Algemeen	83
3.2. Productie-eenheden	85
3.2.1. Klassieke productie-installaties	85
3.2.2. Biomassacentrales	88
3.2.3. Onshore windturbines	90
3.2.4. Offshore windturbines	92
3.2.5. Zonneparken en fotovoltaïsche installaties	98
3.2.6. Wet op de Kernuitstap	98
3.2.6.1. Algemeen	98
3.2.6.2. Wet op de Kernuitstap	99
3.2.6.3. Repartitiebijdrage ten laste van de kernexploitanten	105
3.2.6.4. Fonds(en) voor de bevordering en de ondersteuning van de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen	108
3.2.6.5. Beknopte bibliografie	109
3.4. Het verzekeren van de elektriciteitsproductie	110
3.4.1. Algemeen	110
3.4.2. Monitoren van de bevoorradingszekerheid	111
3.4.3. Bouw van nieuwe productiecapaciteit	112
3.4.4. Informatieplicht bij de buitenwerkingstelling van productiecentrales	113
3.4.5. Capaciteitsmechanismen – Strategische reserve en capaciteitsremuneratiemechanisme	114
Afdeling 4. Import en export van elektriciteit via interconnectoren	121
Afdeling 5. De opslag van elektriciteit	128
Afdeling 6. De transmissie van elektriciteit	134
6.1. Inleiding	134
6.2. Aanstelling en certificering van de transmissienetbeheerder	135
6.2.1. Europese ontvlechtingvereisten	135

6.2.2.	Aanwijzing en certificering van Elia als Belgische transmissienetbeheerder	136
6.2.3.	Eigendom van het transmissienet.	138
6.2.4.	Onafhankelijkheid van de transmissienetbeheerder.	139
6.2.5.	Taken van de transmissienetbeheerder	140
6.3.	Netbeheer	142
6.3.1.	Kerntaken inzake netbeheer	142
6.3.1.1.	Evenwichtshandhaving	142
6.3.1.2.	Congestiebeheer	145
6.3.1.3.	Monitoren en coördineren van de niet-beschikbaarheid van productie-eenheden	148
6.3.1.4.	Verhelpen van crisissituaties – Systeembeschermingsplan (m.i.v. afschakelplan) en herstelplan	149
6.3.2.	Europese netcodes.	151
6.3.3.	ENTSO-E, regionale operationele centra en samenwerking met andere TSO's	152
6.4.	Nettoegang	154
6.5.	Netontwikkeling	156
6.5.1.	Algemeen	156
6.5.2.	Offshore netontwikkeling	157
6.5.3.	De TEN-E-Verordening – Projecten van gemeenschappelijk belang	159
6.5.4.	De aanleg van directe lijnen	161
6.5.5.	Gesloten industriële netten	162
6.5.6.	Toegang tot niet-actieve infrastructuur met het oog op de aanleg van elektronische communicatienetwerken met hoge snelheid en coördinatie van civieltechnische werken	164
6.6.	Nettarieven	165
6.7.	Openbaredienstverplichtingen	171
6.8.	Overzicht van de contractuele relaties in het kader van het transmissienetbeheer	173
Afdeling 7. De distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit		173
7.1.	Inleiding	173
7.2.	Aanstelling van de distributienetbeheerder en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit.	174
7.2.1.	De distributienetbeheerders	174
7.2.2.	De werkmaatschappij van de distributienetbeheerders	178
7.2.3.	De beheerder van het plaatselijk vervoernet.	179
7.3.	Netbeheer	181
7.4.	Nettoegang	187
7.5.	Netontwikkeling	189
7.5.1.	Door de distributienetbeheerder	189

7.5.2.	Buiten het monopolie van de distributienetbeheerder	190
7.5.2.1.	Algemeen	190
7.5.2.2.	Directe lijnen	192
7.5.2.3.	Gesloten distributienetten	193
7.5.2.4.	Privédistributienetten	194
7.5.2.5.	Energiegemeenschappen van burgers	195
7.6.	Nettarieven	196
7.7.	Openbaredienstverplichtingen	199
7.8.	Overzicht van de contractuele/reglementaire relaties in het kader van het distributienetbeheer	201
Afdeling 8. De levering van elektriciteit		201
8.1.	Algemeen	201
8.2.	Levering via het transmissienet	203
8.3.	Levering via het distributienet en het plaatselijk vervoernet van elektriciteit	205
Afdeling 9. Prijzen		209
9.1.	Algemeen	209
9.2.	Prijsbeleid en beperkingen op de vrije prijszetting	213
9.2.1.	Algemeen	213
9.2.2.	Het EU-kader inzake prijsregulering	213
9.2.3.	Het Belgische kader inzake prijsregulering	216
9.3.	Regels inzake facturatie	220
9.4.	Openbaredienstverplichtingen inzake energieprijzen	221
Afdeling 10. Vraagresponso en vraagflexibiliteit		223
Afdeling 11. Trading van elektriciteit		227
Afdeling 12. Markttransparantie		230
12.1.	Publicatie van informatie door de transmissienetbeheerder	230
12.2.	Rapporteringsverplichtingen in hoofde van leveranciers	232
11.3.	Rapportering van marktgevoelige informatie	233
12.4.	Informatieverstrekking aan de Algemene Directie Energie	235
12.5.	Informatieverstrekking aan Eurostat inzake elektriciteitsprijzen	236
Afdeling 13. Beknopte bibliografie		236

Hoofdstuk VI. Gassen

	Cedric DEGREEF	245
Afdeling 1. Inleiding		245
1.1.	Historiek	245
1.2.	Een gereguleerde en een vrije markt	245
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving		247
2.1.	Het Europese regelgevende kader	247
2.2.	Het federale regelgevende kader	248
2.3.	Het Vlaamse regelgevende kader	250

Afdeling 3. Import van gas	251
3.1. Algemeen	251
3.2. Interconnector-Terminal, Zeepipe-Terminal en upstreaminstallaties . .	252
3.3. LNG-Terminal	253
3.4. Het verzekeren van de aardgasbevoorrading	254
Afdeling 4. De opslag van gas	257
4.1. De opslag van aardgas	257
4.2. De geologische opslag van CO ₂	259
Afdeling 5. Het vervoer en de distributie van aardgas	262
5.1. Vervoer	262
5.1.1. Inleiding	262
5.1.2. Aanstelling en certificering van de beheerder van het aardgasvervoersnet, de opslaginstallaties en de LNG- Terminal	263
5.1.3. Netbeheer	263
5.1.3.1. Algemeen	263
5.1.3.2. Gemeenschappelijke balanceringsonderneming .	264
5.1.3.3. Nettoegang	265
5.1.3.4. Netontwikkeling	266
5.1.3.5. Nettarieven	267
5.1.3.6. Openbaredienstverplichtingen	268
5.2. Distributie	268
Afdeling 6. De levering van aardgas	270
6.1. Algemeen	270
6.2. Levering via het aardgasvervoersnet	270
6.3. Levering via het distributienet	271
6.4. Prijzen	271
Afdeling 7. Trading van aardgas	271
Afdeling 8. Markttransparantie	271
8.1. Publicatie van informatie door de aardgasvervoersnetbeheerder	271
8.2. Rapporteringsverplichtingen in hoofde van leveranciers	273
8.3. Rapportering van marktgevoelige informatie	273
8.4. Informatieverstrekking aan de Algemene Directie Energie	273
8.5. Informatieverstrekking aan Eurostat inzake prijzen van aardgas	274
Afdeling 9. Waterstof	274
Afdeling 10. Beknopte bibliografie	275

Hoofdstuk VII. Toezicht op de elektriciteits- en gasmarkt

Tinne VAN DER STRAETEN	277
----------------------------------	-----

Afdeling 1. Inleiding	277
Afdeling 2. Europese beginselen inzake de onafhankelijke regulatoren	278
2.1. Organisatie en werking van de regulatoren	279

2.2.	Bevoegdheden	280
	Afdeling 3. ACER (Agency for the Cooperation of Energy Regulators)	282
	Afdeling 4. De federale toezichthouders	283
4.1.	De CREG	283
4.1.1.	Organisatie en organen	283
4.1.2.	Bevoegdheden	286
4.1.2.1.	Algemeen	286
4.1.2.2.	Raadgevende taak	286
4.1.2.3.	Toezicht en controle	287
4.1.2.4.	Taken met betrekking tot het netbeheer, inclusief de tariefbevoegdheid.	287
4.1.2.5.	Taken met betrekking tot de algemene marktwerking	289
4.1.2.6.	Taken met betrekking tot het verzekeren van de transparantie op de energiemarkt.	289
4.1.2.7.	Taken met betrekking tot het verzekeren van de mededinging en het bestrijden van oneerlijke marktpraktijken	289
4.1.2.8.	Taken met betrekking tot de prijs.	289
4.1.2.9.	Wisselwerking met de Belgische Mededingingsautoriteit en FSMA	290
4.1.3.	Dwangmiddelen van de CREG.	292
4.1.4.	Rechtsbescherming.	294
4.1.4.1.	Jurisdictioneel toezicht.	294
4.1.4.2.	Toezicht door de BMA	295
4.1.4.3.	Parlementair toezicht	295
4.1.4.4.	Toezicht door het Rekenhof.	296
4.2.	De Belgische Mededingingsautoriteit (BMA).	297
4.2.1.	Prijscontrole.	297
4.2.2.	Concentratiecontrole	298
4.2.3.	Restrictieve praktijken	299
4.3.	Ombudsdienst voor Energie	300
4.4.	Algemene Directie Economische Inspectie.	301
	Afdeling 5. De Vlaamse toezichthouders.	302
5.1.	VREG	302
5.1.1.	Organisatie en werking	302
5.1.2.	Bevoegdheden	304
5.1.2.1.	Taken	304
5.1.2.2.	Bijzondere bevoegdheden	304
5.1.2.3.	Bemiddeling en geschillenbeslechting.	305
5.1.3.	Dwangmiddelen	306
5.1.4.	Rechtsbescherming.	307

5.2. Vlaams Energieagentschap (VEA).....	308
Afdeling 6. Beknopte bibliografie	309
Hoofdstuk VIII. Warmte	
Cedric DEGREEF.....	311
Afdeling 1. Inleiding	311
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving	312
Afdeling 3. Warmtebronnen	313
3.1. Inleiding	313
3.2. Geothermie.....	313
3.3. Restwarmte.....	319
Afdeling 4. Warmte- en koudnetten.....	319
Afdeling 5. Levering van warmte	324
Afdeling 6. Toezicht.....	325
Afdeling 7. Beknopte bibliografie	328
Hoofdstuk IX. Hernieuwbare energiebronnen	
Thomas DERUYTTER	329
Afdeling 1. Wat zijn ‘hernieuwbare energiebronnen’?.....	329
Afdeling 2. Wat zijn de 20-20-20-doelstellingen?.....	330
2.1. De HEB-Richtlijn (en de belangrijke omzetting ervan in het Vlaamse Gewest)	331
2.1.1. 20% hernieuwbare energie in 2020 (13% voor België).....	331
2.1.2. Garanties van oorsprong	333
2.1.3. Duurzaamheid van biomassa	333
2.1.4. Vergunningsprocedures.....	334
2.1.5. Certificatieregelingen voor installateurs.....	335
2.1.6. HEB in gebouwen	335
2.2. De EPB-Richtlijn	336
Afdeling 3. Wat is de kaderregeling 2030 (40%–32%–32,5%)?.....	337
Afdeling 4. Hoe werkt het regime van de groenestroomcertificaten?.....	343
4.1. Algemeen	343
4.2. Hoe werkt het systeem in essentie?.....	344
4.3. Wat houden die “bandingfactor, toekenning, minimumsteun en quotumverplichting” nu precies in?.....	345
4.4. Welke zijn de andere belangrijke steunregimes voor hernieuwbare energie?	350
4.4.1. ‘Priority access’	350
4.4.2. Terugdraaiende teller (en prosumentarief)	351
4.4.3. Call voor groene warmte, restwarmte, biomethaan, diepe geothermie en andere	353

4.4.4.	Call voor kleine en middelgrote windturbines.	356
4.4.5.	Federale steunmaatregelen – offshore wind (en bestaande zonnepaneleninstallaties)	357
4.4.5.1.	Groenestroomcertificaten	357
4.4.5.2.	Bijdrage in de aansluitingskosten van offshore windparken	359
4.4.5.3.	Garanties van oorsprong	360
4.4.5.4.	Tweede concessiezone.	360
4.4.5.5.	Ondersteuning biobrandstoffen	361
	Afdeling 5. Beknopte bibliografie	361
Hoofdstuk X. Energie-efficiëntie of rationeel energiegebruik (REG)		
	Thomas DERUYTTER	363
	Afdeling 1. Inleiding	363
	Afdeling 2. Energieprestaties van gebouwen.	365
2.1.	Inleiding	365
2.2.	Minimumvereisten voor energieprestaties van gebouwen	365
2.2.1.	De EPB-Richtlijn	365
2.2.2.	De belangrijkste EPB-eisen in het Vlaamse Gewest	368
2.2.2.1.	Algemeen	368
2.2.2.2.	E-peil voor nieuwe gebouwen	369
2.2.2.3.	EPB-eisen voor bestaande gebouwen.	371
2.2.2.4.	Rollen en procedure	371
2.3.	Energieprestatiecertificaat (EPC)	372
2.3.1.	Algemeen	372
2.3.2.	Wat is het?	373
2.3.3.	Welke types EPC bestaan er en wie moet erover beschikken?	374
2.3.4.	Opmaak en publieke bekendmaking van het EPC publieke gebouwen	376
2.3.5.	Wie mag een EPC opmaken?	376
2.4.	Keuring van verwarmings- en airconditioningsystemen.	376
	Afdeling 3. De Energie-efficientierichtlijn (EE-Richtlijn)	377
3.1.	Algemeen	377
3.2.	Indicatief streefcijfer energie-efficiëntie (art. 3 EE-Richtlijn).	379
3.3.	Voorbeeldfunctie overheid (art. 5 en 6 EE-Richtlijn)	379
3.3.1.	Gebouwen.	379
3.3.2.	Duurzaam aankoopbeleid	381
3.4.	Verplichting inzake energiebesparingen (art. 7 Gewijzigde EE-Richtlijn)	382
3.5.	Energieaudits voor ondernemingen (art. 8 EE-Richtlijn)	384
3.6.	Vlaamse energiebeleidsovereenkomsten met de energie-intensieve industrie	387

3.7.	Individuele en slimme meters voor elektriciteit en gas (art. 9 Gewijzigde EE-Richtlijn)	388
3.8.	Informatie over facturering (art. 10 en Bijlagen VII en VIIbis Gewijzigde EE-Richtlijn)	389
3.9.	Ondersteuning warmte-krachtkoppeling (WKK) en netten voor stadsverwarming en -koeling (WKK) (art. 14 EE-Richtlijn)	389
3.10.	Certificatie energie-efficiëntie professionals (art. 16 EE-Richtlijn)	391
3.11.	Energiediensten (art. 18 EE-Richtlijn)	392
	Afdeling 4. Beknopte bibliografie	393

